

“Tejtsonkilit” ¿Tik ixmatok?

Por: Nemesio Villa Ruano (Traducido por Juan Parra Trinidad)

Imagen: Yesenia Pacheco Hernández

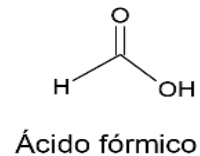
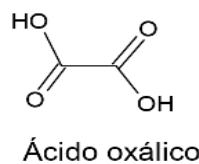
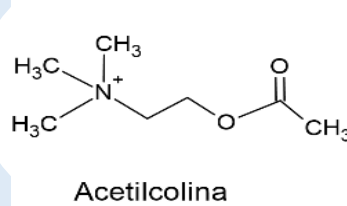
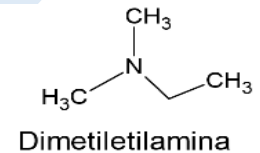
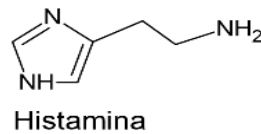

Nijin xiwit mo ixmati ne ataujtepeyo ne kuetaxkoapan Oaxaca wan ajkopa tepeyoj ne kuetaxkoapan Puebla, wan miakan okseko kemej “Tejtsonkilit” (*Cnidoscopus multilobus*). Nijin xiwit kuali taxikowa kampa tawakan, kuali moskaltia 1.5 metros de wejkapan, wan no moskaltia kampa ta kuechawak, taxikowa asta 2000 metros ajko tech aistayoj kampa moskaltia asta 5 metros de wejkapan.

Kijtowa ke keman te tipinianijin xiwit kachi ki xikowa in suamej ton kachi kejkemej. Amo se ki miak mati, akonimej kijtowaj ke ni ijwiyo keman te tipinia, te kokowa, wan wejkawa kachi chikome tonalmej. Akonimej ki ixmatij nijin xiwit, kijtowa ke se kikui totonik keman se ki tipiniatech se ikuetaxio.

In taixtemojkej ki ixnextijkej tech in xiwit 2020, kijtowa ke in at ton kiopia tech in sokti den tejtsonkilit, kipia se chijchiwal ton te kokowa wan temi tech se ikuetaxio. Itech kipia ton monotsa histamina, dimetiletilamina, acetilcolina, acido oxálico, serotonina wan ácido fórmico.

Akonimej kixmatokej ninij tejtsonkilit, kijtowa le ni socti kin paleuya para in tapialxiujkuajke maj amo kuakan. ¡In tapialmej kipiaj ki nemiliskej achto ke mo xolawaske kampa in tejtsonkilit para kuaskej o mo xakualoskej! No ijkon in at ton kipia, ki paleuia maj amo mo chiwakan xiujxipijmej o pisilchawismej tech in xiwit. Ijkon moneki que ton ika chijchuijtok maj ki temolikan ton okse ika tapalewis. Kuali tik ajsis taixmatlis, kalaki tech nijin tepos mekat.

¿Keyej moneki maj se kixmati ken chijchuijtok nijin xiwit? Nin tachijchiwal kualtias ki kuiskej para kichijchiwaskej okseki pajmej wan ika se mo pajtis asta in tapialmej.

¡Timits tataujyia kixmati wan kiekpiakan in xiujpajmen!

Tan tikneki kachi ti kixmatis, ti mits tataujtia kixtemo tech nijin teposmekat:
<https://doi.org/10.18387/polibotanica.50.10>

